

1849 októberében

Lecsillapult a fürgeteg,
És odahaza újra csend lett;
Germánia, e nagy gyerek
Örülhet majd karácsonyfái mellett.

Családi boldogság a cél,
Gonosz, ki magasabbra szállna –
A békefecské visszatér,
A tető alatt régi fészke várja.

Folyó és erdő oly nyugodt,
Merengő holdsugárban áznak;
Csak néha dörren – lőttek ott? –
Talán barátom volt, kit eltaláltak.

Izgága volt s lövésre kész
Fegyvert tartott tán a kezében
(Nincs mindenkiben annyi ész,
Mint Flaccusban, ki elszaladt merészen).

Új durranás. Ez ám a bál,
Tűzijátékos Goethe-ünnep.
Sírgödöréből Sontag kiszáll,
És dallal üdvözli a röppentyűket.

És Liszt, a Franz is újra jön,
Még él, nem vágták el a torkát
Magyarországi harcmezőn;
Nem ölte őt meg se orosz, se horvát.

Magyarország vére ömöl,
Szabadság végső sánca romban –
De lovag Franz még tündököl,
Szablyája sem csorbult ki – a komódban.

Még él, a Franz, és unokák
Körében regél majd kitartón
Száz szabadságharcos csodát:
„Így álltam lesbe s így döfött a
kardom!”

Magyar, ha hallom a neved,
Német zekémet szűknek érzem,
Alatta óceán pezseg,
És mintha kürtök zendülnének értem!

Lelkemben újra felrivall
A rég elzengett ősi monda,
Csörömpölő, vad harci dal
A Nibelungok vesztét panaszolja.

Most is ugyanúgy hős a hős,
Csak nevük változott azóta,
Az új rege is ismerős,
S a hősmagasztaló ősrégi nóta.

A sors is ugyanaz megint –
Csodáltuk zászlók büszke röptét,
De a hőst ősz szokás szerint
A vadállati hatalmak legyőzték.

Ökörkórus és medvekar
Új szövetségbe összeálltak.
Elhullsz. Vigasztalódj, magyar,
Mit mi élvezünk, szörnyebb a gyalázat.

Hisz téged tisztos bestiák
tiportak a véres talajba;
De ránk disznók raknak igát,
És farkasok, és rühes kutyafalka.

Orrom-facsaró győztesek,
Vakognak, nyínak és rőfögnek.
De csitt, költő, megárt neked –
Nagyon beteg vagy, és hallgatni
bölcsőbb.

Heinrich Heine 1848 májusában hagyta el utoljára saját lábán a lakását (ötvenegy éves volt ekkor), a Louvre-ba vonzolta magát, és ott összeesett istennőjének, a málói Vénusznak a szobra előtt. Élete további részét – 1856. február 17-én halt meg – matracokon fekve töltötte, félig bénán, félig vakon, iszonyatos kínok között. Kísértetiesen humoros művek egész sorát alkotta meg így, több száz oldalnyi fölényesen okos prózát, és gunyorosan tragikus, játékos és halálos versek tömkelegét. Betegsége idején feltornyosult, majd levonult Európában a forradalmi áradat, és a költő átélhette a pocsekül konzolidálódó világnak és saját reménytelen sorsának háttorzongató harmóniáját. Műveinek ez biztosított egyedülálló, példátlan egységet: minden alternatívából a lehető legrosszabb diadalmaskodik, hátgerincrosvadás és német nyomorúság és európai ellenforradalom és a szellemtelen pénz egyeduralma.

A magyar szabadságharcot sirató versben is a Rossz győzelme a vezérmotívum. „Párizsban még élni is elég drága dolog; de meghalni itt még sokkal drágább. Bezeg odahaza Németországban vagy Magyarországon most egészen jutányosan akasztanának fel.” – írta kiadójának, akit arra kért, hogy a szóban forgó verset röplapon terjessze. Erre azonban nem került sor, a költemény csak 1850 szeptemberében jelent meg egy folyóiratban.

Hadd fűzzek néhány magyarázó megjegyzést a szöveghez!

Flaccus: Horatius maga írta le egyik ódájában, hogy miként futamodott meg a philippi csatában. – Goethe-ünnep: Goethe születésének századik évfordulóját 1849 augusztusában, vagyis a világosi fegyverletétel hónapjában ünnepelték. – Sontag: Henriette Sontag koloratúrszoprán, aki tizenkilenc éves visszavonultság után akkor tért vissza az operák színpadára. – Liszt: Heine több írásában gúnyolta Lisztet, a siker emberét, a világnézeti divatok nagyétkű fogyasztóját. A szablyát, amelyről szó esik, Pesten kapta Liszt 1839-ben, ünnepélyes keretek között. Az „Így álltam lesbe s így döfött a kardom” eredetileg Falstaff „dumája”: Shakespeare IV. Henrikjében hencceg így a hős. – Az ökrök és medvék szövetsége: az osztrák–orosz szövetségre utaló kép.

Végezetül megemlítem, hogy magyarításomban megtalálható Kálnoky László és Holló Ferenc korábban megjelent kiváló fordításainak egy-egy ríme. Amikor észrevettem az egybeesést, készítettem néhány variánst, de aztán úgy véltem, hiúságból nem érdemes Heine kontójára rontanom a magyar változaton.